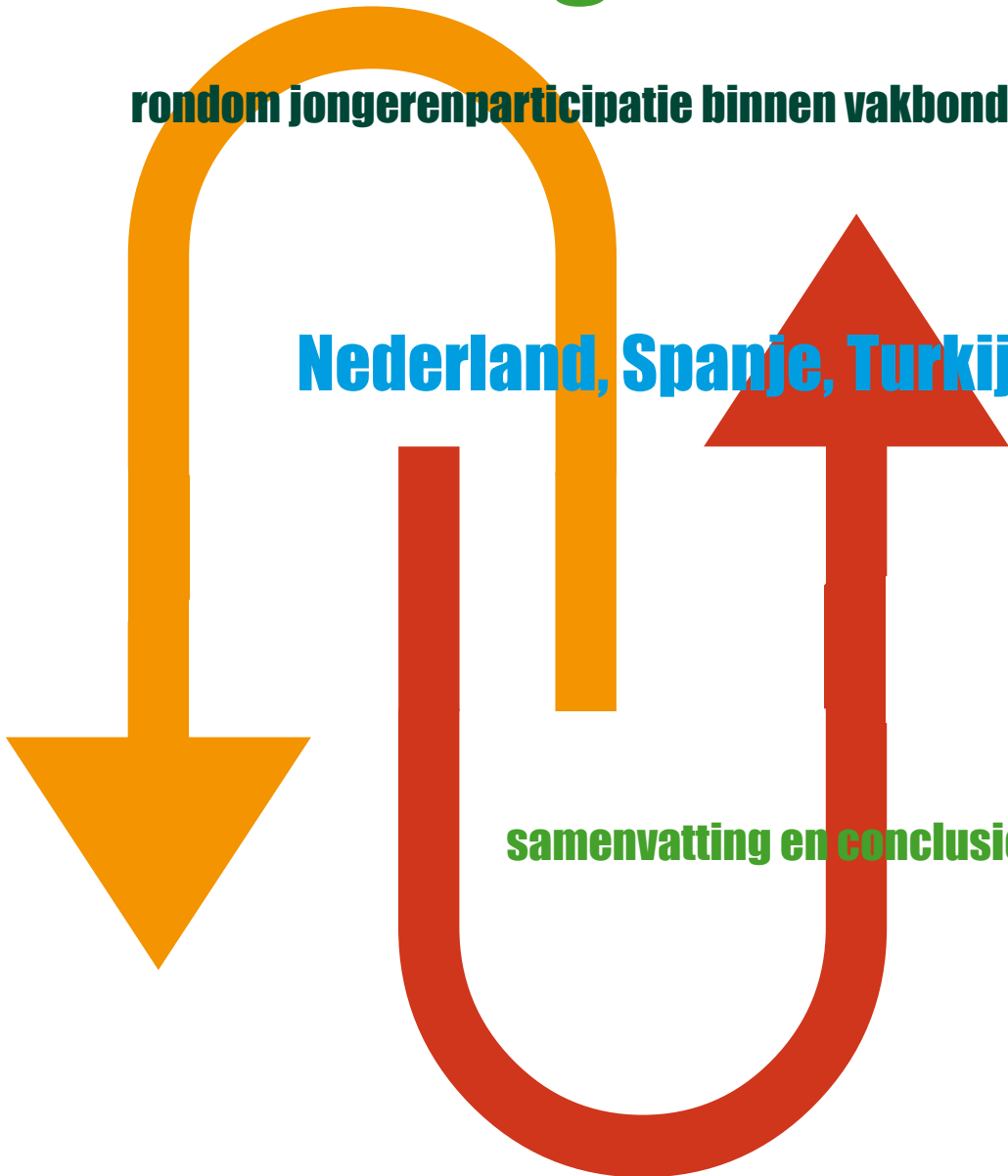

Jongeren- uitwisseling

rondom jongerenparticipatie binnen vakbonden

Nederland, Spanje, Turkije

samenvatting en conclusie

Het project

In de laatste decennia maakt Europa sociale en economische veranderingen door met gevolgen voor de arbeidsmarkt. Jongeren zijn extra kwetsbaar in deze nieuwe situatie en de jeugdwerkloosheid in veel landen is hoog. De deelname van jongeren aan vakbonden is over het algemeen echter laag. Jongeren die hun arbeidssituatie willen bespreken en verbeteren, voelen vaak dat hun stem niet gehoord wordt binnen de vakbonden waar zij toe behoren.

Het project *Jongerenparticipatie voor een betere arbeidspositie van jongeren* is per 1 maart 2013 van start gegaan. Het belangrijkste doel van dit project is om de mogelijkheden te bestuderen voor jongerenparticipatie in besluitvormingsprocessen binnen vakbonden in Nederland, Spanje en Turkije en een actieplan op te zetten om de rol van jongeren binnen de bonden te vergroten. In het project zijn jongeren uit Nederland (FNV Bondgenoten, FNV Abvakabo en FNV Bouw), Spanje (CCOO, CGT en UGT) en Turkije (Birleşik Metal İş Sendikası) betrokken.

Tussen maart en oktober 2013 hebben groepjes van ca. zeven jongeren per land de situatie met betrekking tot jongerenparticipatie in hun eigen land onderzocht, en deze op papier gezet. Van 11-14 oktober kwamen de jongeren bijeen in Amsterdam om hun bevindingen aan elkaar te presenteren en met elkaar te bediscussiëren, om elkaar te inspireren en gezamenlijke actiepunten te formuleren. De internationale bijeenkomst is vastgelegd op een video. In dit document zijn de belangrijkste bevindingen per land en de gezamenlijke conclusies te lezen. Tot 1 maart 2014 zullen de jongeren de conclusies binnen en buiten hun vakbonden verspreiden.

Het project *Jongerenparticipatie voor een betere arbeidspositie van jongeren* is gecoördineerd door TIE-Netherlands en gefinancierd door Youth in Action, FNV Bondgenoten, FNV Abvakabo, FNV Bouw en Stiftung Menschenwürde und Arbeitswelt. De coördinatie in Turkije is in handen van Elif Sinirlioglu, en in Spanje van Memorial Democrático de Trabajadores de SEAT.

Jongerenparticipatie binnen vakbonden in Nederland, Spanje en Turkije

Het onderstaande is een samenvatting van de teksten die door de drie groepen zelf geschreven zijn. Er wordt ingegaan in op de huidige arbeidssituatie van jongeren, de situatie van jongerenparticipatie binnen vakbonden en de mogelijkheden voor verbetering.

Nederland

De tekst van de Nederlandse groep is samengesteld op basis van de informatie die de deelnemers verzameld hebben door in hun eigen omgeving te praten over jongerenparticipatie binnen vakbonden en andere jongeren naar hun meningen, wensen en ideeën te vragen.

Jongerenparticipatie is van belang omdat vakbonden de belangen van alle werknemers, dus ook die van jongeren, moet vertegenwoordigen, en alleen jongeren goed kunnen aangeven wat die belangen zijn. Jongeren hebben vaak andere prioriteiten dan oudere leden. Ook stijgt de werkloosheid in Nederland de laatste jaren: momenteel heeft 15,5% van de Nederlandse jongeren onder de 35 jaar geen werk. Dit geldt ook voor scholieren die moeilijker een bijbaan vinden. Jongeren hebben daarnaast in toenemende mate te maken met flex-contracten.

Volledige jongerenparticipatie is bereikt wanneer jongeren geïntegreerd zijn in alle facetten en organisaties, waaronder alle onderdelen van de vakbeweging. In Nederland is die ideale situatie echter nog niet bereikt. Het percentage jonge leden onder de vakbonden is laag. Jongeren in de verschillende bonden maken weinig deel uit van besluitvormingsorganen binnen de vakbonden, zoals het ledenparlement van FNV, het hoogste beslisorgaan van de federatie, of de Bondsraad van FNV Bondgenoten. Ook de werkorganisatie van vakbonden, die veel van de beslissingen neemt, telt relatief weinig jongeren.

De redenen hiervoor is onder meer het feit dat jongeren weinig kennis hebben van de vakbeweging en het nut van zich hierbinnen te organiseren; de meeste jongeren zijn nooit benaderd door iemand die hen over de vakbond informeerde, terwijl persoonlijk contact belangrijk is om jongeren te betrekken. Een ander obstakel voor jongeren om actief te worden binnen vakbonden heeft te maken met de structuur van de vakbonden, die voor jongeren vaak te log en hiërarchisch is. Jongeren zijn op zoek naar een plattere organisatie waarbinnen ze op een laagdrempelige manier actief kunnen zijn. De cultuur van vergaderen, veelal in de Randstad, is een andere belemmering. Wat betreft de acties zijn jongeren geïnteresseerd in luchtige, creatieve acties met een innovatief karakter. Eenmaal actief binnen een vakbond ondervinden jongeren helaas vaak obstakels ten aanzien van de invloed die zij kunnen uitoefenen. De informele cultuur binnen bedrijven verschilt, maar er zijn verschillende bedrijven waar men niet open staat voor een grotere invloed van jongeren in bijvoorbeeld de OR. Ook binnen de structuur van de vakbonden is het moeilijk voor jongeren om op posities te komen waar men besluiten maakt. De motivatie van jongeren om actief te worden zou ook toenemen als zij beter zouden weten wat de analyse van hun situatie op het werk is, hoe het anders kan en waarom de vakbond bepaalde ideeën voorstelt.

Binnen de vakbonden bestaan verschillende jongereninitiatieven, maar ook daarbuiten bestaan groepen die jongeren succesvol betrekken en die een inspiratie kunnen vormen voor de vakbond. Voorbeelden hiervan zijn sommige politieke jongerenorganisaties.

Samenvattend is het hard nodig om jongerenparticipatie binnen besluitvormingsprocessen binnen vakbonden te vergroten. Hierin bestaat een wisselwerking: voor het beter kunnen uitoefenen van invloed is het nodig dat meer jongeren zich bij vakbonden aansluiten en om dit te bereiken is het nodig dat jongeren meer invloed kunnen uitoefenen. Over het algemeen voelen jongeren zich beter thuis bij initiatieven en organisaties die informeel, gezellig, laagdrempelig en snel zijn. Daarbij is een goede

politieke analyse een motiverende factor. Het is van groot belang dat de vakbond zich inleeft in de belevingswereld van jongeren en daarop aansluit, in plaats van jongeren te overtuigen van de bestaande ideeën van de vakbond. Tenslotte zouden besluitvormingsprocessen toegankelijker voor jongeren moeten zijn en moet er een informele cultuuromslag plaatsvinden waarbij jongeren serieus worden genomen.

De volledige tekst van de Nederlandse groep is te vinden op: [<http://tie-netherlands.nl/node/4728>]

Turkije

De groep uit Turkije heeft onderzoek gedaan door een enquête op te stellen en uit te zetten onder jongeren in de (directe) werkomgeving van de betreffende deelnemers. Het overgrote deel aan enquêtes is ingevuld door jonge werknemers die werkzaam zijn binnen multinationale ondernemingen en lid zijn van een vakbond.

Turkije is een land met een jonge populatie waar sprake is van intensieve werkloosheid onder jongeren. 16,6% van de personen in Turkije is tussen de 15–24 jaar. Het percentage werknemers in dienstverband onder 35 jaar bedraagt 45% terwijl het percentage werklozen onder 35 jaar 65% bedraagt. Als het percentage ongeregistreerde werklozen wordt opgenomen in de totale data jonge werklozen, komt men neer op een werkloosheidscijfer van 26% onder jongeren.

Het feit dat uitbesteding van werk en flexibele arbeidsomstandigheden de norm worden en het de tendens is om jongeren werk te bieden via speciale uitzendbureaus, heeft voor jonge werknemers negatieve uitkomsten teweeggebracht. Vandaag de dag zijn jonge werknemers genoodzaakt om genoeg te nemen met zeer flexibele arbeidsomstandigheden.

Jonge werknemers met een parttime dienstverband of een dienstverband voor bepaalde tijd maken zich zorgen om hun toekomst. Een ander probleem vormt het feit dat jonge werknemers vanwege hun leeftijd niet serieus worden genomen, terwijl ze daarentegen wél opgezadeld worden met de zwaarste taken. Een groot aantal jonge werknemers lijdt aan beroepsziekten zoals hernia in de nek of onderrug, veroorzaakt door het verrichten van zware lichamelijke arbeid.

Jonge werknemers hebben er moeite mee dat zij vanwege hun leeftijd minder verdienen in vergelijking tot oudere collega's die op dezelfde werkplek dezelfde werkzaamheden verrichten. Door het gebrek aan vrije tijd blijken zij ook ongelukkig te zijn in hun sociale leven. Een groot gedeelte van de jongeren ondervindt psychologische problemen omdat zij zich niet kunnen aanpassen aan het sociale leven en zich bekommeren om hun toekomst.

Er kan verondersteld worden dat de escalatie van het Gezi-verzet verklaard kan worden door bovenstaande argumenten. Het feit dat de helft van de opstandelingen uit jongeren bestond heeft te maken met gevoelens van buitengesloten zijn van de huidige orde. Ook bereiken zij niet wat ze willen in het leven en is het algemeen overheersende gevoel dat het nu echt genoeg is geweest. Een andere reden voor de achtergestelde arbeidsvoorwaarden van jongeren is dat er in Turkije onvoldoende inspanning wordt verricht om gezamenlijk actie te ondernemen.

Jonge werknemers voelen zich alleen en hebben geen zekerheid op de werkplek omdat zij niet bekend zijn met het concept van gezamenlijk actie ondernemen en de traditie van strijd leveren als vakbond. Deelnemers aan de enquête die aangaven dagelijks of zeer veel gebruik te maken van Facebook, zijn van mening dat vakbonden sociale media zouden kunnen inzetten om jonge werknemers te kunnen bereiken.

Wij hopen dat de strijdlust die het Gezi-verzet heeft doen opleven ook zal uitwaaien naar het arbeidsleven en dat het een zaadje zal zijn voor een toekomstige strijd voor betere arbeidsomstandigheden, ook voor jongeren.

De volledige tekst van de Turkse groep is te vinden op: [<http://tie-netherlands.nl/node/4728>]

Spanje

De groep uit Spanje heeft een enquête opgesteld en uitgezet onder 106 respondenten. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is tussen de 24 en 27 jaar. Slechts 24 respondenten zijn vakbondslid. Volgens de enquête verschillen de redenen om lid te worden van een vakbond: we zien mensen die besloten lid te worden na een arbeidsgerelateerd probleem (ontslag, consult over juridische situatie, behoefte aan steun en zekerheid); mensen die bij een organisatie willen horen die opkomt voor hun rechten en die de werknemers sterker doet staan; mensen die lid zijn geworden uit trouw aan hun familietraditie, omdat ze hun stem willen laten horen in de OR of om ideologische redenen.

De respondenten zijn het erover eens dat vakbonden noodzakelijk zijn. Veel van hen denken wel dat er een kloof bestaat tussen de bonden en de werkelijkheid waar de bondsleden zich op de werkvloer mee geconfronteerd zien. De grote meerderheid van de respondenten merkt iets op over de weinig flexibele, ouderwetse en bureaucratische structuur van de bonden. Tot slot merken veel respondenten ook iets op over de overheidssteun aan partijen. Samenvattend kunnen we stellen dat men van mening is dat vakbonden nodig zijn, maar dat er wel een diepgaande herijking nodig is.

De meerderheid denkt echter dat vakbonden niet aantrekkelijk zijn voor jongeren. Sommigen denken dat dat de schuld of de verantwoordelijkheid is van de jongeren, onder andere omdat jongeren geen interesse, weinig kennis of geen goed besef zouden hebben over het nut en doelen van vakbonden. Dit komt mede door het beeld dat de media en campagnes van rechts neerzetten. Anderen menen juist dat het de schuld van de bonden is, die onderdeel zijn van het systeem waar mensen geen vertrouwen meer in hebben, omdat ze niet in staat zijn om de belangen van jongeren te vertegenwoordigen, of omdat de 'anachronistische verticale machtsstructuur' van bonden niet aanspreekt. Tenslotte zijn er mensen die aangeven dat mensen in de bond vooral ouderen zijn waardoor jongeren zich niet aangesproken voelen.

Toch is er een algemeen consensus over het nut van betrokkenheid bij vakbonden: het opkomen voor sociale rechten en arbeidsrechten, cursussen, rechtshulp, kennis over de werkvloer, druk op de werkgever, advies en saamhorigheid. De groep die de enquête beantwoordde is erg geëngageerd en op grote schaal betrokken bij sociale bewegingen, in acties of bij NGO's.

De groep heeft op basis van de enquête een aantal aanbevelingen geformuleerd die in de volgende vier categorieën kunnen worden ingedeeld:

- Het veranderen van de vakbonden en hun stijl en structuren: onder andere minder dogmatisch, moderner en democratischer, waarbij meer acties zijn en minder woorden, transparantie voor wat betreft functioneren en doelen, nieuwe gezichten en een frisser imago, de vakbond losmaken van de politiek en dichter bij de burger brengen, salaris van vakbondsbestuurders verlagen.
- Nieuwe vormen van actie en activiteiten: Creatief denken en bijvoorbeeld feesten of protestconcerten organiseren die jongeren aanspreken, nieuwe manieren van actie voeren, altijd aan de kant staan van de sociale bewegingen, gebruik maken van burgerplatforms en internet/sociale media, horizontale organisatie, bevorderen van actieve en vrijwillige participatie.
- Meer informatie geven over vakbonden: onder andere over het nut en de doelen van vakbonden, het belang voor de samenleving en het voordeel voor leden, het vergroten van de zichtbaarheid op de werkplek, lessen verzorgen op scholen, meer educatie zodat de kritische geest groeit, doen geloven dat het wél kan.
- Betrokkenheid van jongeren stimuleren: betrokkenheid van jongeren niet als bedreiging zien, actief jongeren opleiden binnen de bond, afdelingen oprichten voor werkloze jongeren, het stimuleren van speciale informatie, cursussen, advies en planning voor jongeren, gratis lidmaatschap voor jongeren en werklozen.

De volledige tekst van de Spaanse groep is te lezen op: [<http://tie-netherlands.nl/node/4728>]

Conclusies

Op zaterdag 12 oktober hebben de drie groepen de bovenstaande informatie aan alle deelnemers gepresenteerd. Ook presenteerden zij kort de structuur van hun bonden. Op zondag hebben de deelnemers besproken welke inspiratie zij tijdens de uitwisseling hebben opgedaan, en welke plannen ze hebben om alle nieuwe opgedane informatie en inspiratie om te zetten in een actieplan binnen hun eigen vakbond. Ook is er gesproken over toekomstig contact en samenwerking tussen de drie groepen. Tussendoor hebben de jongeren veel gediscussieerd aan de hand van stellingen die betrekking hadden op jongeren en vakbonden.

Gelijkenissen en verschillen

Tijdens de uitwisselingsbijeenkomst bleek dat er ondanks de verschillen tussen de landen ook sterke gelijkenissen zijn wat jongeren en vakbonden betreft. In de drie landen spelen kwesties als hoe je als jongere een positie verwerft op de werkplek en binnen de bond. Uit cijfers die gepresenteerd zijn blijkt een duidelijke ondervertegenwoordiging van jongeren binnen de vakbonden. In alle drie de landen krijgen jongeren nog vaak te horen dat ze nog te weinig ervaring hebben om een belangrijke positie te vervullen binnen de bonden. Door de uitwisseling is nogmaals duidelijk geworden hoe belangrijk jongerenparticipatie binnen de vakbonden is. Jongeren vormen een kwetsbare groep en het is daarom van belang dat zij meedoen.

Ook concludeerden ze dat nu bedrijven op mondiaal niveau opereren het van belang is dat ook vakbonden en hun (jonge) leden samenwerken. Dankzij de presentaties is duidelijk geworden wat de nieuwe economische ontwikkelingen met persoonlijke levens doen. Kenmerkend voor jongeren is dat zij op de arbeidsmarkt overwegend te maken hebben met tijdelijke contracten. Deze situatie is nog eens versterkt door de crisis en de bezuinigingen die hierbij komen kijken. De wereld verandert en het is nodig dat de vakbond meegaat in deze veranderingen, en dat betekent: met jongeren. De deelnemers aan dit project zijn vrijwel allemaal jonge leden van vakbonden, en de verandering zal vanuit hun zelf moeten komen. De jongeren uit de drie landen lopen tegen vergelijkbare problemen op en streven ook vergelijkbare doelen na. Daarom doen zij dit succesvoller gezamenlijk.

Plannen

De jongeren presenteerden de volgende plannen over hoe ze met de nieuwverworven informatie, contacten en inspiratie aan de gang willen gaan:

Nederland

Binnen de groep is consensus over het feit dat vanwege de globale ontwikkeling van het kapitalisme onzeker werk, schijnzelfstandigheid en flexibiliteit centrale thema's (moeten) zijn voor de vakbond. Deze thema's zijn nauw verbonden zijn met de belevingswereld van jongeren. Ze zouden dus onderdeel uit kunnen maken van een plan om jongeren te benaderen en te betrekken.

Ten tweede concludeerde de groep dat het belangrijk is om nationaal en internationaal onderzoek te doen naar de positie van jongeren op de werkvloer en hun participatie in vakbonden. Dat kan gebeuren door vragenlijsten.

Daarnaast zou er geleerd moeten worden van (succesvolle) acties om werknemers, en met name jongeren, te organiseren, en zou daarmee verder geëxperimenteerd moeten worden op de werkvloer. Tenslotte ziet de Nederlandse groep graag dat er meer (kader)scholing voor jongeren beschikbaar is en bekend gemaakt wordt. Jongeren kunnen daar eventueel zelf thema's voor aandragen.

Spanje

De Spaanse groep gaf aan dat er veel afstand is tussen jongeren en de vakbond. Jongeren zien de vakbond niet als een platform dat hun vertegenwoordigt en er bestaat zelfs wantrouwen. Dit is zorge-

lijk omdat jongeren tegelijkertijd op grote schaal werkeloos zijn of in flexbanen werken. De Spaanse groep wil zich daarom hard maken om ervoor te zorgen dat de vakbonden aantrekkelijker worden voor jongeren. Een belangrijke manier om dit te doen is door de nadruk te leggen op het werk van jongeren en flexcontracten in het bijzonder. Bovendien vindt de groep dat lidmaatschap voor werkelozen en jongeren gratis zou moeten zijn.

De groep is van plan om deze plannen samen met de eerder gepresenteerde conclusies van de enquête aan zowel jongeren als de vakbondsleiders te presenteren.

Turkije

De Turkse groep is van mening dat zij jonge arbeiders in beweging kan brengen, onder andere door samen te werken met globale bewegingen. Vakbonden zullen aantrekkelijker worden door het organiseren van sociale activiteiten. Maar ook internationale uitwisselingen zoals deze blijken erg vruchtbaar en succesvol te zijn; jongeren zien op die manier dat jongeren in andere landen dezelfde problemen hebben als zij zelf. Daardoor voelen zij dat ze er niet alleen voor staan. De groep ziet daarom graag eens een internationale bijeenkomst in Turkije om jongeren hiermee te activeren. Daarnaast zijn zij ervan overtuigd dat het aantrekken van jongeren makkelijker is als de situatie van vakbonden verbetert. Een voorbeeld hiervan is het feit dat de vakbondsdemonstratie in Nederland waar zij aan deelgenomen hebben weinig politie trok en voor hen feestelijk aanvoelde.

Contact houden

Tijdens de evaluatie werd geconcludeerd dat het noodzakelijk is om jonge vakbondsleden ervaringen met elkaar te laten uitwisselen. Hierdoor krijgen zij directe informatie vanuit de betrokken landen en hoeven zij niet alleen af te gaan op de informatie in de media. Ook kunnen jongeren dankzij het internationale contact van elkaar leren hoe anderen zich organiseren en hoe zij obstakels hierbij oplossen. Na deze fysieke uitwisseling verloopt het contact in de eerste instantie via de sociale media.

Een deel van het uitwisselingsprogramma is besteed aan een korte cursus over communicatie via sociale media en internet-veiligheid. Hierin werden de mogelijkheden en (on)veiligheid besproken van het posten van vakbondsnieuws en -acties en het gebruik van alternatieve communicatiemiddelen. Er is een facebook groep aangemaakt en de meeste deelnemers zijn facebook-vrienden van elkaar geworden. In de laatste fase van het project zullen de drie groepen de mogelijkheid hebben om een van de internationale gasten uit te nodigen.

Toekomstig contact en samenwerking tussen de groepen

Omdat precair werk een lokaal, nationaal en internationaal thema is, is dit het thema waarop de groepen jongeren graag willen samenwerken in de toekomst. Er zijn enkele ideeën geopperd hoe deze samenwerking eruit kan zien. Het doen van onderzoek naar jongeren en hun (precaire) werk, met behulp van een vragenlijst die in de drie landen circuleert, kan een basis zijn om elkaar weer te ontmoeten en ontwikkelingen rondom precair werk van jongeren te bediscussiëren. Ondertussen kunnen binnen de vakbonden nieuwe structuren worden gezocht om jongeren en hun preciaire werksituatie een plek te geven.

Naast onderzoek is er gesproken over gezamenlijke acties. Dat kan een kick-off actie zijn voorafgaand aan het onderzoek, of juist een actie of een campagne nadat de resultaten van het onderzoek duidelijk zijn. Er is gesproken over multinationals die in de drie landen actief zijn, maar werknemers van multinationals hebben vaker relatief goede contracten en minder precair werk. Belangrijk is dat een mogelijke actie ook tot doel heeft om jongeren te organiseren. Wat er per land mogelijk is, is te bepalen door de leden van de groep in elk land. In ieder geval willen de jongeren de ideeën rondom het thema precair werk binnen hun bonden bespreken. Op deze manier kan gezamenlijk een vuist worden gemaakt tegen onzeker werk in de wereld en dat zou een belangrijke verbetering betekenen voor de arbeidspositie van jongeren.

